

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра міжнародних відносин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор ННІ «Каразінський інститут
міжнародних відносин
та туристичного бізнесу»

Микола ПИСАРЕВСЬКИЙ
«27» серпня 2026 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

спеціальність СЗ «Міжнародні відносини»

освітні програми «Міжнародні відносини», «Світова політика та дипломатія»

вид дисципліни обов'язкова

Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

2026 / 2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

«27» серпня 2026 року, протокол №1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Валентина ШАМРАЄВА, д. політ. наук, професор, професор кафедри міжнародних відносин.

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних відносин

Протокол №1 від «26» серпня 2026 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Наталія ВІННИКОВА

(ім'я та прізвище)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини»

Гарант освітньо-професійної програми
«Міжнародні відносини» (бакалаврського рівня)

(підпис)

Ганна ПАНАСЕНКО

(ім'я та прізвище)

Програму погоджено науково-методичною комісією ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Ганна ПАНАСЕНКО

(ім'я та прізвище)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності СЗ «Міжнародні відносини», освітня програма «Міжнародні відносини», «Світова політика та дипломатія».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: опанування студентами основних теоретичних підходів до вивчення міжнародних відносин, їх спільних рис і відмінностей, основних характеристик системи міжнародних відносин і її складових, зв'язків між теорією і практикою міжнародних відносин, формування бачення перспектив подальшої еволюції сучасної системи міжнародних відносин та новітніх теоретичних концепцій щодо розвитку світового політичного процесу.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни: формування у студентів уявлення про поняття, цілі та основні принципи функціонування системи міжнародних відносин, ознайомлення з принципами побудови та напрямками реалізації форм і механізмів співпраці основних акторів міжнародних відносин, оволодіння ключовою термінологією та поняттями зі сфери теорії міжнародних відносин, розкрити специфіку основних теоретичних шкіл у сфері міжнародних відносин, отримання уявлення про перспективи подальшого розвитку теоретичних концепцій щодо пояснення специфіки сучасного світового політичного процесу, обґрунтування місця і ролі України в сучасній системі міжнародних відносин.

1.3. Кількість кредитів: 4

1.4. Загальна кількість годин: 120*

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є базові відомості щодо основних теоретичних підходів до вивчення міжнародних відносин, їх спільних рис і відмінностей, основних характеристик системи міжнародних відносин і її складових, зв'язків між теорією і практикою міжнародних відносин, бачення перспектив подальшої еволюції сучасної системи міжнародних відносин та новітніх теоретичних концепцій щодо розвитку світового політичного процесу.

Програма навчальної дисципліни складається з однієї частини (14 тем) в якій розглядаються історія становлення, зміст, принципи, напрямки основних теоретичних досліджень у сфері міжнародних відносин, особливості сучасних дискусій щодо теоретичного обґрунтування сучасного міжнародного політичного процесу в цілому та зовнішньої політики окремих держав.

Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-й
Семестр	
2-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	год.
Лабораторні заняття	

- год.	год.
Самостійна робота	
72 год.	год.
у тому числі індивідуальні завдання	
- год.	

** у разі формування малочисельних груп обсяг аудиторного навчального навантаження, відведеного на вивчення навчальної дисципліни, зменшується відповідно до Положення про планування й звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.*

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна:

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

СК5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна:

РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

РН03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.

РН09. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

Відповідно до ОПП
(<https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/54864799b9127afdf306605533cac1b.pdf>).

1.8. Пререквізити: вивчення дисциплін «Історія України: цивілізаційний вимір», «Політичні студії», «Історія міжнародних відносин».

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Світова політика та міжнародні відносини як об'єкт вивчення

Співвідношення категорій «міжнародні відносини», «міжнародна політика» та «світова політика». Теорія міжнародних відносин у структурі соціально-гуманітарних наук. Методи дослідження міжнародних відносин.

Тема 2. Проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики в історії соціально-політичної думки

Зовнішньополітичні концепції у політичній думці Стародавнього світу. Формування та розвиток реалістичних уявлень про міжнародні відносини у політичній думці епохи Відродження та Нового часу. Генеза ліберальної концепції міжнародної політики. Марксизм та міжнародні відносини.

Тема 3. Геополітичні концепції міжнародних відносин

Генеза геополітики. Німецька школа геополітики. Британська школа геополітики. Північноамериканська школа геополітики.

Тема 4. Теоретичні дослідження міжнародних відносин у політичній науці 40-60-х рр. XX ст.

Політичний ідеалізм у теорії та практиці міжнародних відносин. Політичний реалізм в США. Політичний реалізм у Західній Європі. Модерністські концепції міжнародних відносин.

Тема 5. Розвиток теорії міжнародних відносин у 70-90-і рр. XX ст.

Неоліберальні концепції міжнародних відносин. Становлення неореалізму. Постмодерністські та неомарксистські концепції міжнародних відносин. Теоретичні концепції міжнародної інтеграції. Формування теорії міжнародних режимів.

Тема 6. Теоретичні дискусії з проблем міжнародних відносин після закінчення холодної війни

Концепція «кінця історії» Ф. Фукуями. Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона. Геополітичні концепції З. Бжезінського. Світ-системи І. Валлерстайна.

Тема 7. Система та структура міжнародних відносин

Види та рівні міжнародних відносин. Теоретичні моделі міжнародних систем. Еволюція системи міжнародних відносин після закінчення холодної війни.

Тема 8. Концептуалізація сучасних міжнародних відносин

«Великі дебати». Структурний реалізм. Відродження ліберального інституалізму. Комунітаризм. Критичні теорії. Українська школа дослідження міжнародних відносин.

Тема 9. Теоретичні основи дослідження та врегулювання міжнародних конфліктів

Сутність та типологія міжнародних конфліктів. Структура та процес розвитку міжнародних конфліктів. Шляхи мирного врегулювання міжнародних конфліктів.

Тема 10. Основні параметри сучасної системи міжнародних відносин

Перехідний період від біполярної системи. Якісні параметри нової системи міжнародних відносин. Функціонування міжнародної системи. Проблеми безпеки у сучасних міжнародних відносинах. Роль міжнародних організацій у світовому політичному процесі.

Тема 11. Глобалізація світових політичних процесів

Основні підходи до визначення поняття «глобалізація». Діалектична суперечність процесу глобалізації. Україна у глобалізаційних процесах.

Тема 12. Застосування теоретичних інструментів для аналізу практичних ситуацій міжнародних відносин

Теоретичні засади методології стратегічного прогнозування міжнародних відносин. Методика побудови стратегічного прогнозу. Співвідношення стратегічного прогнозування та планування у галузі міжнародних відносин. Метод динамічного прогнозування розвитку міжнародної ситуації. Оцінка потенціалів держав та коаліцій, цивілізаційних та національних можливостей. Основні тенденції сучасного світового розвитку. Найімовірніший сценарій розвитку міжнародної ситуації та його варіанти.

Тема 13. Аналіз зовнішньої політики держави та механізм прийняття зовнішньополітичних рішень

Методи політичного аналізу та методологія дослідження міжнародних відносин. Методологічні особливості аналізу зовнішньої політики як особливого, прикладного спрямування у науці про міжнародні відносини. Теорія прийняття рішень та наука про міжнародні відносини Д.Розенау. Прийняття зовнішньополітичних рішень у сучасній демократичній державі.

Тема 14. Концептуалізація основних напрямків зовнішньої політики України.

Основні етапи становлення зовнішньої політики України. Україна в концепціях провідних шкіл дослідження міжнародних відносин. Зовнішньополітична доктрина України. Теоретичні обґрунтування основних напрямків зовнішньої політики України та їх практична реалізація.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	ус ьо го	у тому числі					ус ьо го	у тому числі				
		ле к.	с.з	ла б.	ін д.	с.р		ле к.	пр.	ла б.	ін д.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Світова політика та міжнародні відносини як об'єкт вивчення	8	2	1	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики в історії соціально-політичної думки.	8	2	1	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Геополітичні концепції міжнародних відносин	10	4	1	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Теоретичні дослідження міжнародних відносин у політичній науці 40-60-х рр. XX ст.	8	2	1	-	-	5	-	-	-	-	-	-

Тема 5. Розвиток теорії міжнародних відносин у 70-90-і рр. XX ст.	8	2	1	-	-	5			-	-	-	
Тема 6 Теоретичні дискусії з проблем міжнародних відносин після закінчення холодної війни	8	2	1	-	-	5				-	-	-
Тема 7. Система та структура міжнародних відносин	8	2	1	-	-	5			-	-	-	-
Тема 8. Концептуалізація сучасних міжнародних відносин	10	2	2	-	-	6				-	-	
Тема 9. Теоретичні основи дослідження та врегулювання міжнародних конфліктів	8	2	1			5						
Тема 10. Основні параметри сучасної системи міжнародних відносин	8	2	1			5						
Тема 11. Глобалізація світових політичних процесів	8	2	1			5						
Тема 12. Застосування теоретичних інструментів для аналізу практичних ситуацій міжнародних відносин	12	4	2			6						
Тема 13. Аналіз зовнішньої політики держави та механізм прийняття зовнішньополітичних рішень	8	2	1			5						
Тема 14. Концептуалізація основних напрямків зовнішньої політики України	8	2	1			5						
Усього годин:	120	32	16	-	-	72				-	-	

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин Денна
-------	------------	-----------------------

1.	Світова політика та міжнародні відносини як об'єкт вивчення. Проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики в історії соціально-політичної думки.	2
2.	Геополітичні концепції міжнародних відносин. Теоретичні дослідження міжнародних відносин у політичній науці 40-60-х рр. XX ст.	2
3.	Розвиток теорії міжнародних відносин у 70-90-і рр. XX ст. Теоретичні дискусії з проблем міжнародних відносин після закінчення холодної війни.	2
4.	Концептуалізація сучасних міжнародних відносин.	2
5.	Система та структура міжнародних відносин. Теоретичні основи дослідження та врегулювання міжнародних конфліктів.	2
6.	Основні параметри сучасної системи міжнародних відносин. Глобалізація світових політичних процесів.	2
7.	Застосування теоретичних інструментів для аналізу практичних ситуацій міжнародних відносин	2
8.	Аналіз зовнішньої політики держави та механізм прийняття зовнішньополітичних рішень. Концептуалізація основних напрямків зовнішньої політики України.	2
Разом:		16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин денна/заочна
1.	Тема 1. Теорія міжнародних відносин як предмет вивчення завдання: 1. Назвіть основні етапи еволюції міжнародних відносин. 2. Які проблеми традиційно стояли й стоять у центрі міжнародної політики? 3. Як співвідносяться між собою поняття «міжнародна політика» і «світова політика»? 4. Дайте визначення предмету дослідження теорії міжнародних відносин. 5. Чи є теорія міжнародних відносин частиною політології або самостійною науковою дисципліною? 6. У якому ступені при вивченні міжнародних відносин можна використовувати методологічні підходи різних гуманітарних і природничих наук?	5
2.	Тема 2. Проблеми міжнародних відносин і зовнішньої політики в історії соціально-політичної думки завдання: 1. У чому розходження між конфуціанством і легізмом у поглядах на міжнародні відносини і який вплив обох напрямків на зовнішню політику Китаю від стародавніх часів до наших днів? 2. Чому Фукідід вважається засновником реалістичного напрямку у вивченні міжнародних відносин? 3. У чому причина нігілістичного ставлення Макіавеллі до моралі в	5

	політиці, у тому числі міжнародній? 4. Яке значення має положення Гоббса про «природний стан» міжнародних відносин для обґрунтування «реалістичного» погляду на міжнародну політику? 5. Чому Г. Гегель скептично оцінював роль права як регулятора міжнародних відносин? 6. У чому сутність ліберальної концепції міжнародних відносин? 7. Які заходи Е. Роттердамський і Г. Гроцій пропонували для забезпечення міжнародної безпеки? 8. Дайте характеристику проєктів створення універсальної міжнародної організації в історії політичної думки. 9. Назвіть основні положення плану досягнення «вічного миру» І. Канта. 10. Яке значення ідей Дж. Бенґама для теорії й практики міжнародних відносин?	
3.	Тема 3. Геополітичні концепції міжнародних відносин завдання: 1. Поясніть чому геополітика сформувалася як окремий напрямок зовнішньополітичної думки саме наприкінці XIX ст.? 2. Що таке життєвий простір за визначенням Ф. Ратцеля? 3. Який зв'язок між геополітичними концепціями й зовнішньою політикою Німеччини першої половини XX ст.? 4. Назвіть основні етапи становлення й еволюції концепції Хартленда Х. Маккіндера. 5. Що таке морська міць за визначенням А. Мехена? 6. Дайте характеристику основних факторів геополітичної сили держави за Н. Спайкменом. 7. Чому геополітичні концепції Н. Спайкмена були особливо популярні у США на початку 50-х рр. XX ст.? 8. Як зміни, які відбувалися у міжнародних відносинах на початку 60-х рр. XX ст., позначилися на американській геополітичній думці?	5
4.	Тема 4. Теоретичні дослідження міжнародних відносин у політичній науці 40-60 рр. XX ст. завдання: 1. Чому ліберальні уявлення про міжнародні відносини стали називатися політичним ідеалізмом? 2. Які основні принципи політичного реалізму за Г. Морґентау? 3. Що таке влада в сфері міжнародної політики? 4. Якою є ієрархія національних інтересів з погляду політичного реалізму? 5. Порівняйте структуру національної сили за Г. Морґентау з концепцією Н. Спайкмена: у чому подібність і в чому розходження? 6. У чому Г. Морґентау бачив суперечність наслідків появи ядерної зброї для міжнародних відносин? 7. У чому подібність і розходження поглядів Г. Морґентау й Р. Арона? 8. Надійте характеристику ролі і місця модернізму у розвитку теорії міжнародних відносин.	5
5.	Тема 5. Розвиток теорії міжнародних відносин у 70-90 рр. XX ст. завдання: 1. Чим неоліберальний підхід відрізняється від класичних ліберальних поглядів на міжнародні відносини?	5

	2. У чому неоліберали бачать причини зниження ролі національних держав у міжнародних відносинах? 3. Чим неореалізм відрізняється від політичного реалізму 1960-х рр.? 4. Що таке структурні обмеження для зовнішньої політики держави і які можливості їхнього подолання? 5. У чому полягає подібність і розходження між неореалізмом і неолібералізмом? 6. Чим неомарксизм у поглядах на міжнародні відносини відрізняється від традиційного марксизму-ленінізму? 7. Що таке постмодернізм і в чому причина його виникнення? 8. Спробуйте на основі теоретичних концепцій міжнародної інтеграції порівняти інтеграційні процеси в Західній Європі й на американському континенті (у Африці або на Близькому та Середньому Сході). 9. Яким є місце теорії міжнародних режимів у суперечці між неолібералізмом і неореалізмом?	
6.	Тема 6. Теоретичні дискусії з проблем міжнародних відносин після завершення холодної війни. завдання: 1. Чому концепція Ф. Фукуями одержала назву «кінець історії»? 2. Що таке цивілізації за С. Хантінгтоном і яка їх роль у світовій політиці й міжнародних відносинах? 3. У чому С. Хантінгтон бачив причини сучасного «зіткнення цивілізацій»? 4. У якому ступені висновки й прогнози С. Хантінгтона підтверджуються, на ваш погляд, сучасним світовим політичним процесом? 5. Які пострадянські держави й чому виділяв З. Бжезинський як геополітичні противаги Росії? 6. У чому розходження між периферійними й напівпериферійними країнами? 7. З якими прогнозами світового розвитку, даними в роботах І. Валлерстайна, ви можете погодитися, а з якими ні? 8. Як оцінюють С. Хантінгтон, З. Бжезинський і І. Валлерстайн місце й роль Росії та України у світовій політиці й міжнародних відносинах?	6
7.	Тема 7. Система і структура міжнародних відносин завдання: 1. Якою є роль недержавних акторів у сучасних міжнародних відносинах? 2. Дайте характеристику основних особливостей держави як міжнародного актора. 3. У чому полягає специфіка окремих видів міжнародних відносин? 4. Що лежить в основі виокремлення рівнів міжнародних відносин? 5. Як соціокультурні, економічні, політичні й ідеологічні фактори впливають на зміну географічних кордонів регіонів і субрегіонів? 6. надайте характеристику закону балансу сил і його ролі як регулятора міжнародних відносин. 7. Які фактори лежать в основі типології міжнародних систем М. Каплана?	5

	8. Якій теоретичній моделі відповідав розвиток системи міжнародних відносин в 80-і рр. XX ст.? 9. Чи відповідають, на вашу думку, суперечки про однополярний або багатополарний світ еволюції системи міжнародних відносин після закінчення холодної війни?	
8.	Тема 8. Концептуалізація сучасних міжнародних відносин завдання: 1. Надайте характеристику основних етапів «Великих дебатів». 2. Проаналізуйте основні положення структурного реалізму. 3. Окресліть причини відродження ліберального інституалізму. 4. Проаналізуйте основні положення комунітаризму. 5. Проаналізуйте основні положення критичних теорій. 6. Українська школа дослідження міжнародних відносин.	5
	Тема 9. Теоретичні основи вивчення і врегулювання міжнародних конфліктів. завдання: 1. У чому ви бачите причини конфліктів у міжнародних відносинах? 2. На основі існуючих типологій надайте характеристику відомих вам міжнародних конфліктів 2-й половини XX – початку XXI ст. 3. Що таке конфлікт із нульовою сумою у міжнародних відносинах? 4. Як може змінюватися структура міжнародного конфлікту? 5. Через які етапи проходить розвиток міжнародного конфлікту? 6. У чому полягають особливості міжнародних криз? 7. Чим міжнародні конфлікти початку XXI в. відрізняються від конфліктів попередніх десятиліть кінця XX в.? 8. Які існують шляхи виходу з конфліктної ситуації? 9. Що такий переговорний простір? 10. У чому полягають особливості міжнародних переговорів? 11. Що таке третя сторона і яка її роль в урегулюванні міжнародних конфліктів?	5
	Тема 10. Основні параметри сучасної системи міжнародних відносин. завдання: 1. Надайте характеристику теоретичних дискусій в сфері міжнародних відносин у перехідний період від біполярної системи. 2. Якими є якісні параметри нової системи міжнародних відносин. 3. Надайте характеристику основних принципів функціонування міжнародної системи. 4. Окресліть проблеми безпеки у сучасних міжнародних відносинах. 5. Визначте роль міжнародних організацій у світовому політичному процесі.	5
	Тема 11. Глобалізація світових політичних процесів завдання: 1. Надайте характеристику основних підходів до визначення поняття «глобалізація». 2. Проаналізуйте діалектичну суперечність процесу глобалізації.	5

	3. Визначте місце України у глобалізаційних процесах та основні теоретичні концепції вітчизняних науковців у цій сфері.	
	Тема 12. Застосування теоретичних інструментів для аналізу практичних ситуацій міжнародних відносин. завдання: 1. Окресліть теоретичні засади методології стратегічного прогнозування міжнародних відносин. 2. Якою є методика побудови стратегічного прогнозу? 3. Визначте співвідношення стратегічного прогнозування та планування у галузі міжнародних відносин. 4. Надайте характеристику методу динамічного прогнозування розвитку міжнародної ситуації. 5. Надайте характеристику процесу оцінки потенціалів держав та коаліцій, цивілізаційних та національних можливостей. 6. Визначте основні тенденції сучасного світового розвитку. Надайте найімовірніший сценарій розвитку міжнародної ситуації та його варіанти.	6
	Тема 13. Аналіз зовнішньої політики держави та механізм прийняття зовнішньополітичних рішень. завдання: 1. Визначте основні методи політичного аналізу та охарактеризуйте методологію дослідження міжнародних відносин. 2. Якими є методологічні особливості аналізу зовнішньої політики як особливого, прикладного спрямування у науці про міжнародні відносини? 3. У чому полягає основний зміст Теорії прийняття рішень Д.Розенау. 4. Надайте основну характеристику процесів прийняття зовнішньополітичних рішень у сучасній демократичній державі.	5
	Тема 14. Концептуалізація основних напрямків зовнішньої політики України. завдання: 1. Визначте основні етапи становлення зовнішньої політики України. 2. Окресліть місце України в концепціях провідних шкіл теорії міжнародних відносин. 3. Надайте загальну характеристику зовнішньополітичної доктрини України. 4. Яким є теоретичне обґрунтування основних напрямків зовнішньої політики України.	5
Разом:		72

6. Індивідуальні завдання

не передбачено НП

7. Методи навчання

Використовуються наступні методи:

- пояснювально-ілюстративний метод,
- репродуктивний метод,

- метод проблемного викладу, дискусійні методи.

8. Методи контролю

Методи контролю – це засоби діагностичної діяльності, які дозволяють здійснювати зворотний зв'язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання та ефективність навчального процесу.

Контрольні заходи визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти.

Самоконтроль призначений для самооцінки здобувачами вищої освіти якості засвоєння навчального матеріалу навчальної дисципліни (теми). З цією метою у навчальних матеріалах, методичних розробках до семінарських занять подано питання для самоконтролю.

Вхідний контроль проводиться перед вивченням нового курсу з метою визначення рівня підготовки студентів з дисциплін, який забезпечує цей курс. Вхідний контроль проводиться на першому занятті на підставі завдань, що відповідають програмам попереднього навчання. За результатами вхідного контролю розробляються заходи з надання індивідуальної допомоги студентам, або коригування освітнього процесу.

Поточний контроль проводиться під час усіх видів аудиторних занять протягом семестру. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового контролю на практичних, семінарських заняттях, а також у формі тестування.

Семестровий екзамен – форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння дисципліни. Екзамен проводиться у формі тестування. Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні екзамену з навчальної дисципліни, складає 40 балів.

Оцінка підсумкового контролю виставляється за національною шкалою як сума балів, набраних здобувачем вищої освіти протягом семестру та набраних при складанні семестрового екзамену.

Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100 балів.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота														Разом	Екзамен	Сума
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14			
4	4	4	4	5	5	4	4	4	4	5	5	4	4	60	40	100

Для допуску до складання підсумкового контролю (екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 30 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи.

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів, але в межах максимальної загальної суми балів – 100.

Відповідь на семінарському занятті – **1-5 балів.**

Критерії оцінювання усної відповіді.

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки

результатів виступів на семінарських заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього семінарського заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на джерела;
- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;
- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом семінарського заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;
- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;
- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівки викладача;
- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;
- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;
- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;
- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;
- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольних та екзаменаційних робіт.

Поточні та екзаменаційні роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота (поточний контроль) складається з 10 тестових завдань. Екзаменаційна робота – із 40 тестових завдань, кожне тестове завдання має п'ять варіантів відповідей, тільки одне яких є правильним; за кожен правильну відповідь нараховується один бал.

Політика використання ІІІ

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ІІІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ІІІ:

Модель «ІІІ як асистент».

Під час підготовки до семінарських занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ІІІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел,

пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недеклароване використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Зарахування неформальної освіти та додаткових активностей

1. Зарахування сертифікованих курсів

Здобувачі вищої освіти можуть отримати додаткові бали за успішне проходження дистанційних курсів або тренінгів на провідних освітніх платформах (Coursera, Prometheus тощо), які тематично пов'язані зі змістом дисципліни.

Умови зарахування:

- Студент має надати викладачеві офіційний документ (сертифікат або свідоцтво), що підтверджує успішне завершення курсу.
- Курс має бути погоджений з викладачем.
- За успішне проходження одного курсу може бути зараховано до 5 балів додаткової поточної успішності.

2. Зарахування активної участі в наукових заходах

Додаткові бали можуть бути нараховані за активну участь у наукових конференціях, семінарах, публікацію наукових статей або тез досліджень. Умови зарахування:

- Студент має надати офіційне звернення до викладача.
- До звернення необхідно додати підтверджуючі документи (сертифікати учасника конференції, копії наукових публікацій, витяги з протоколів тощо).

Кількість балів:

- Участь з доповіддю на науково-практичній конференції: до 3 балів.
- Публікація тез конференції: до 5 балів.
- Публікація статті у фаховому науковому виданні: до 15 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	
90 – 100	відмінно	
70-89	добре	
50-69	задовільно	
0-49	незадовільно	

10. Рекомендована література

Основна література

1. Дистанційний курс «Теорія міжнародних відносин» URL: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=18161>
2. Єремєєва І.А. Теорія міжнародних відносин.: підруч. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 140 с.
3. Лісовський П. М., Лісовська Ю. П. Теорія міжнародних відносин : навч. посіб. Київ : Кондор, 2022. 296 с.
4. Шамраєва В. Статус “основного союзника поза НАТО”: еволюція підходів та значення для України. Science foundations of jurisprudence: collective monograph / Karpova N., Piestsov R., Karnaukh A., Zhmur Y., Shyti S. etc. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 2021. 202 p. Available at : DOI- 10.46299/ISG.2021.MONO.LEGAL.III P. 180 - 188.
5. Шамраєва В.М. Зовнішня політика: між західною парадигмою та китайською специфікою. Міжнародні та політичні дослідження. Вип 41. 2026 С. 113-120 DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2026.41.9>
6. Weber, C. International Relations Theory: A Critical Introduction, London: Routledge. 2021. 222 p.

1.

2. Допоміжна література:

1. Бжезинський З. Велика шахівниця. Американська першість та її геостратегічні імперативи. Харків: Фабула. 2025. 288 с.
2. Бжезинський З. Україна у геостратегічному контексті. К.: ВД «Києво-Могилян. Акад.», 2006. 102 с.
3. Гантінгтон С. П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку. Л.: Кальварія, 2006. 472 с.
4. Гриценко А. Стратегічне планування зовнішньої політики як складова системи національної безпеки. Політикус. 2022. №1. С. 39-43.
5. Єремєєва І. А., Даценко В. В., Маргулов А. Х. Основи світової політики: підруч. Ун-т митної справи та фінансів. Дніпро : ДДУВС, 2025. 280 с.
6. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті / пер. з англ. Н. Коваль. Київ : Наш формат, 2017. 320 с.
7. Міжнародні відносини та зовнішня політика України : підручник. Ю. В. Пунда, І. П. Козинець, В. С. Клименко та ін. К. : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 328 с.
8. Попков, В. В., Азаєв, Д. А. Війна та доля світ-системи. сучасна інтерпретація І. Валерстайна. Міжнародні та політичні дослідження. 2022. № 35. С. 106–119.
7. Шамраєва В. М. Передумови появи інформаційної війни як явища сучасних міжнародних відносин. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» 2016. № 1 (23). Т. 1. С. 61–67.
8. Шамраєва В.М. Виклики публічної дипломатії в умовах війни та постправди: роль академічної спільноти у протидії дезінформації. Всеукраїнський науково-практичний круглий стіл «Стратегічні напрями зовнішньої політики та дипломатії країн світу» 21 листопада 2025 року, м. Харків. С. 264-267. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/items/348af294-93a2-425f-b493-1390b961ad9d>
9. Шамраєва В.М. Місце і роль інструментів стратегічної комунікації у відносинах Україна-НАТО. Всеукраїнський науково-практичний круглий стіл «Стратегічні напрями зовнішньої політики та дипломатії країн світу» 21 листопада 2025 року, м. Харків. С. 261-264. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/items/348af294-93a2-425f-b493-1390b961ad9d>

10. Шамраєва В.М. Основні теоретичні підходи до дослідження еволюції концепту міжнародна безпека. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна серія: Міжнародні відносини, економіка, країнознавство, туризм. № 8. 2018. С. 88-95
11. Шамраєва В.М. Політика безпеки та оборони ЄС: еволюція формування. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Серія «Право». Вип. 29. 2020. С. 369-378.
12. Шамраєва В.М., Павлова Т.С. Інструменти публічної дипломатії США. Політикус. Випуск 4. 2017. С. 106–112.
13. Шамраєва В.М. Правовий статус особи в добу становлення класичного міжнародного права: національні та міжнародні виміри. Аналітично-порівняльне правознавство. № 6. 2025. С. 493-497 DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.75>
14. Galtung J. The European Community: a superpower in the making. London: Routledge, 2021. 326 p.
15. Kinnvall C., Mitzen, J. Anxiety, fear, and ontological security in world politics: thinking with and beyond Giddens. International theory. 2020. № 12(2). P. 240-256.
16. Morgan C. T., Syropoulos C., Yotov Yo.V. Economic Sanctions: Evolution, Consequences, and Challenges. Journal of Economic Perspectives. 2023. Vol. 37. No 1. P. 3–30.
17. Nye J. S., Keohane R. O. Transnational Relations and World Politic. URL : https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/364783/modresource/content/1/keohane-nye_1971.pdf
18. Solis G. D. The law of armed conflict: international humanitarian law in war. Cambridge : Cambridge University Press, 2021. 850 p.
19. Wolf R. Between deference and defiance: hierarchical status roles and international conflict. International Studies Quarterly. 2022. № 66(1). sqab063. URL : <https://academic.oup.com/isq/article-abstract/66/1>

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відеолекції, інше методичне забезпечення

Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/>
 Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
 Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
 Державний комітет статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua/
 Журнал Forbes Україна URL: <http://forbes.ua/>
 Журнал Foreign Affairs URL: www.foreignaffairs.com/

12 Особливості навчання за денною формою в умовах продовження дії обставин непереборної сили

В умовах дії обставин непереборної сили освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти екзамен дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі “Теорія міжнародних відносин” URL: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=18161>

Додаток 1

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни _____
(назва дисципліни)

Дію робочої програми продовжено: на 20____/20____ н. р.

Заступник декана _____ факультету з навчальної роботи

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20 ____ р.

Голова науково-методичної комісії _____ факультету

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20 ____ р.